

SIUNTIO NACKANS

Historiallisen kohteen koekaivaus

Vesa Laulumaa 2008

Siuntio Nackans

Historiallisen kohteen koekaivaus
Mäntsälä-Siuntio maakaasuputkilinjalla



MUSEOVIRASTO

Vesa Laulumaa 2008

Sisällys

Arkistotiedot	2
Johdanto	3
Kohteen sijainti ja topografia	3
Kaivausmenetelmät ja tutkimustulokset	5
Yhteenveto	6
Kuvaluettelo	6
Karttaliitteet	
Peruskarttaote	8
Yleiskartta mk 1:1000	9
Kuvaliite	10 - 12

Arkistotiedot

Mjtunnus	1000008338
Ajoitus	historiallinen
Kaivauksenjohtaja	FM Vesa Laulumaa
Kenttätyöaika	21. – 25.7.2008
Kaivausalueen laajuus	426m ²
Tutkimusalueen laajuus	n. 10000m ²
Kunta	Siuntio
Kylä	Grotbacka
Tila	1:10 Grotbacka
Omistaja	
Kiinteistötunnus	75542000010010
Peruskartta	203203 Virkkala
p	6681040
i:	3339600
z:	35-37
Etäisyystieto	6,9 km Siuntion kirkosta luoteeseen
Aiemmat tutkimukset	Esa Mikkola, Riku Mönkkönen ja Olli Kunnas v. 2007, historiallisen ajan kohteiden inventointi
Aiemmat löydöt	KM 2007067:1-4 (lasia, punasavikeramiikkaa, palanutta savea, fajanssia)
Kaivauslöydöt	
Kuvat	DG139:1-5; f145530:1-2

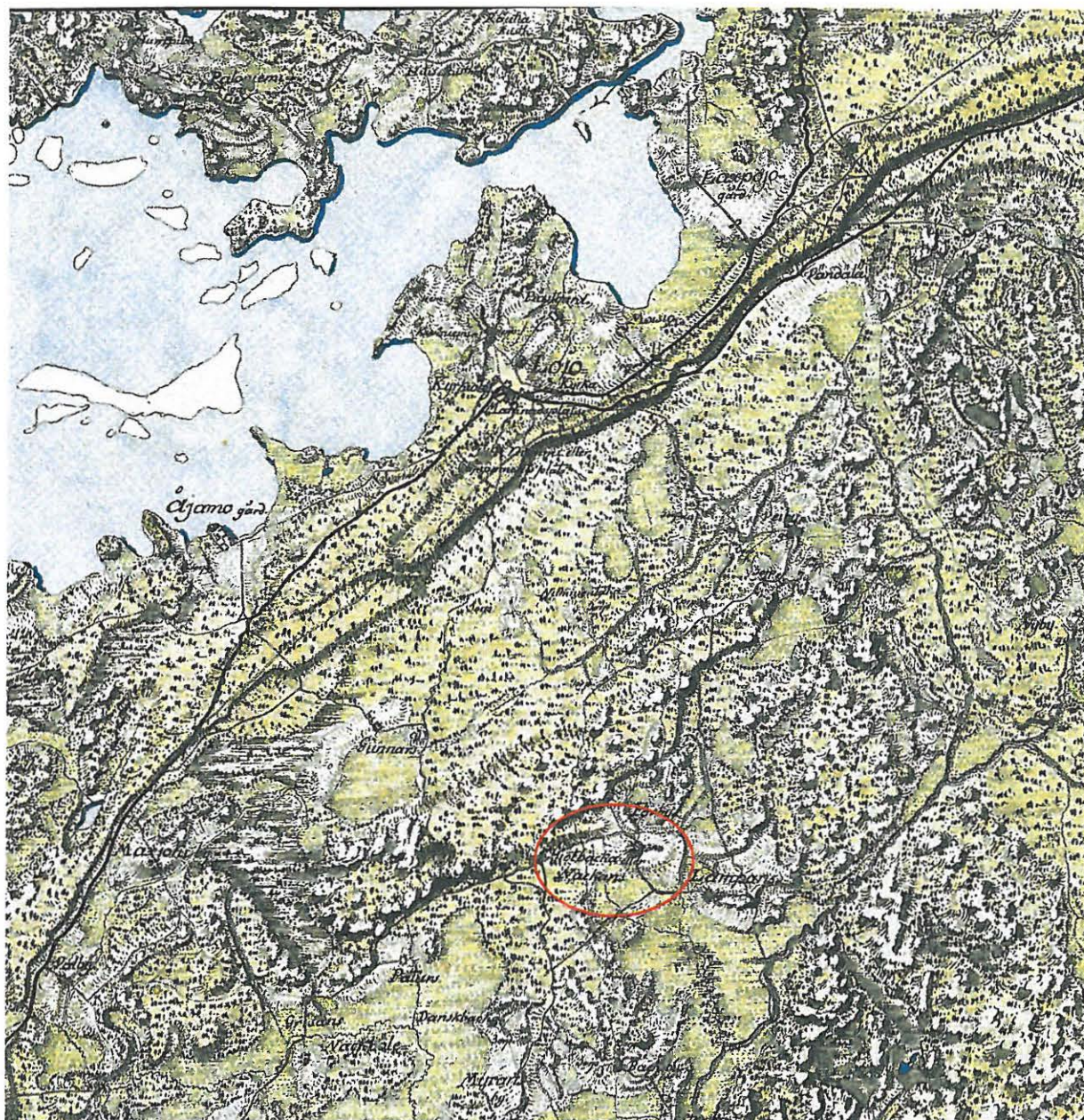
Johdanto

Mäntsälä – Siuntio maakaasuputkilinjan arkeologinen inventointi tehtiin vuonna 2007. Linjan esihistoriallisten kohteiden inventoinnin suoritti FM Tapani Rostedt (ks. raportti Museoviraston arkeologian osaston topografinen arkisto) ja historiallisen ajan kohteet inventoi FM Esa Mikkola (ks. raportti Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto). Inventointien perusteella Museovirasto katsoi tarpeelliseksi tehdä jatkotutkimuksia neljässä kohteessa (ks. kirjeenvaihto dnro 145/304/2008): Vihti Kaukoila 2 - kivikautinen asuinpaikka; Lohja Lampomäki - kivikautinen asuinpaikka; Siuntio Nackans - historiallisen ajan kylätontti ja Siuntio Myrans - kivikautinen asuinpaikka. Tutkimusten kokonaisbudjetti oli 40000 euroa ja siitä vastasi hankkeen rahoittaja Gasum Oy. Maakaasuputken suunnittelusta ja rakentamisesta vastaa Neste Jacobs Oy.

Siuntio ja Lohjan kohteissa tutkimukset tehtiin 14.7. – 2.8.2008 ja tutkimuksia johti FM Vesa Laulumaa, apulaistutkijana toimi HuK Piritta Häkälä. Kaivajiksi palkattiin kolme arkeologian opiskelijaa: Janne Heinonen, Sanna Lillman ja Eeva Salmi. Nackansin kohde tutkittiin 21. – 25.7.2008. Vihdin Kaukoila 2 tutkimuksia johti FM Johanna Seppä ja ne tehtiin 15. – 19.9.2008.

Kohteen sijainti ja topografia

Nackans löytyi Esa Mikkolan johtamassa inventoinnissa vuonna 2007. Mikkolan tutkimusryhmä teki kaasuputkilinjalle kaksi koepistoa, joista löytyi mm. punasavikeramiikkaa ja palanutta savea. Kohteeseen johdatti Kuninkaan kartastossa (ks. seuraava sivu) paikalle merkitty talo nimellä "Grotbacka eller Nackans". Muinaisjäännösrekisterin mukaan: "Grotbacka on keskiaikainen rälssitila, joka on autioitunut luultavasti 1500-luvulla. Grotbackasta on säilynyt maininta vuodelta 1517. Viimeistään 1600-luvulla kylän maat on yhdistetty viereiseen Nackansin rälssitilaan, joka tunnetaan nykyisin Grotbackan nimellä." Kartastossa esitetyllä paikalla sijaitsee nykyään Grotbackan tilan rakennukset, joista on enää käytössä vain asuinrakennus. Rakennukset sijaitsevat peltojen ympärivällä mäellä, jonka läpi kulkee Lappersin ja Lohjan välinen Bäcksintie (ks. peruskarttaote). Kaasuputkilinja kulkee pelloilla, tilan itäpuolella. Kesannolla olevat pellot viettävät itään, kohti Norrbybäckenä. Maaperä pelloilla on savea, rakennusten kohdalla, ylempänä mäellä, on paikoin avokallioita, mahdollisesti myös hieman hiekkaisempia alueita.



Ote Kuninkaan kartastosta 1776 – 1805, s. 47.

Noin 300 metriä Nackansin eteläpuolella on Grotbacka –niminen rautakautinen tai keskiaikainen asuinpaikka (mj. rek. 755010046), josta noin 300 metriä etelään taas on Grotbacka 2 –niminen kiviaikainen asuinpaikka (mj.rek.1000008335). Molemmat kohteet sijaitsevat pellolla.



Ote tiekartasta (GT-2). Nackansin kohteen sijainti.

Kaivausmenetelmät ja tutkimustulokset

Kaasuputkilinja kulkee Mikkolan määrittelemän muinaisjäännösalueen halki pellolla tilan rakennusten itäpuolella. Putkilinjalle ja sen työskentelyalueelle avattiin kolme metriä leveitä koeojia yhteensä 140 metriä (420m²). Koeojia tehtiin sekä putkilinjan suuntaisesti että poikittain siihen nähden, näin saatiin tutkittua myös rakentamiseen liittyvä työskentelyalue (ks. yleiskartta).

Maaperä tutkimusalueella todettiin saveksi, jonka päällä oli melko savipitoinen peltomultakerros. Ainoa poikkeus tästä maannoksesta oli pieni hiekka-alue pohjoisimman koeojan länsipäässä. Ilmeisesti mäen rinteillä on paikoin lajittunutta hiekkaa jäänteinä merenrantavaiheesta.

Kaivauksissa tuli esiin vain ns. resentejä löytöjä, mm. keramiikan kappaleita, palanutta savea, tiilenkappaleita, tasolasia ja hevosenkengännauloja, löytöjä ei luetteloitu. Löydöt kävi läpi keskiajan ja historiallisen ajan arkeologiaan erikoistunut FT Georg Haggrén Helsingin yliopistosta.

Vuoden 2007 inventoinnin yhteydessä tehdyissä koekuopissa oli havaittu merkkejä hiilipartikkeleita sisältävästä likamaakerroksesta noin 40 cm syvyydessä. Havainnot oli tehty vuoden 2008 tutkimusalueen pohjoisosassa, lähellä sähkölinjaa. Koekuoppien tarkka sijainti ei ollut selvillä, mutta em. perusteella erityisesti tutkimusalueen pohjoisosassa olevissa koeojissa koetettiin havaita merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä, kuten mahdollisista muinaispelloista tai asutuksen jäänteistä. Ainoa havainto likamaasta tehtiin pohjoisimman koeojan eteläpäästä, koordinaattien 272 - 276/600 kohdalla. Tällä kohdalla havaittiin koeojan itäprofiilissa hiili- ja nokimaajuova 40 cm syvyydessä noin kolmen metrin matkalla, juovalla oli paksuutta 3 – 5 cm. Likamaaläikkää yritettiin kaivaa esiin noin 9 neliömetrin alueelta, mutta sitä ei voitu selkeästi tunnistaa paljastetusta tasosta. Kaivetulta alueelta löytyi mm. resenttejä tiilen kappaleita vielä pohjasaven tuntumasta, joten kyseessä ei todennäköisesti ole ainakaan keskiaikainen ilmiö.

Edellä mainittua lukuun ottamatta koeojissa ei havaittu merkkejä muinaisjäännöksestä.

Koeojien lisäksi tehtiin vielä kuusi koekuoppaa mäen päälle, tavoitteena paikantaa mahdollinen muinaisjäännosalue. Kolme koekuoppaa tehtiin tutkimusalueen pohjoisosasta länteen olevan harjanteen päälle. Tausta-ajatuksena oli tarkastaa alueen maaperä, sillä harjanteen reunoilla oli paikoin hiekkaa, ja selvittää onko alueella merkkejä keskiaikaisesta asutuksesta tai muista muinaisjäännöksistä. Kolme koekuoppaa osoittautui löydöttömiksi ja maaperä myös harjanteen päällä oli savea.

Kolme koekuoppaa tehtiin tutkimusalueen eteläpäästä länteen olevan vanhan navetan itäpuolelle. Alue valittiin sen perusteella, että kyseisellä kohdalla kasvoi muutama tumma tulikukka. Tumma tulikukka kuuluu ns. arkeofyytteihin eli muinaistulokkaisiin ja sen esiintyminen viittaa yleensä vanhaan asutukseen. Tummaa tulikukkaa tavataan erityisesti rautakauden asuinpaikoilla. Koekuopista ei kuitenkaan tullut esiin mitään muinaisjäännökseen viittaavaa.

On kuitenkin huomautettava, että kuusi koekuoppaa ei ole läheskään riittävä määrä mahdollisen muinaisjäännosalueen koetutkimukseksi.

Yhteenveto

Kaasuputkilinjalle kaivettiin yhteensä 420m² koeojia, jota voi pitää riittävänä tutkimuksena. Tutkimuksissa ei havaittu kiinteitä muinaisjäännöksiä, jotka olisivat vaatineet jatkotutkimuksia, joten allekirjoittaneen mielestä muinaismuistolain mukaista estettä putken rakentamiselle ei tutkitulla alueella ole.

Nackansin kohteessa on kuitenkin karttatietojen mukaan sijainnut keski- ja/tai historiallisen ajan asutusta, lisäksi tumman tulikukan esiintyminen voi viitata myös rautakautiseen asutukseen. Mainitun asutuksen jäänteitä ei ole vielä tarkemmin paikallistettu ja tutkittu, joten mikäli alueelle kohdistuu maankäyttöä on siellä ensin syytä tehdä riittävät koetutkimukset.

Helsingissä 10.4.2009



Vesa Laulumaa

Kuvaluettelo

Digikuvat

- DG139:1 Peltomultakerrosta poistetaan koneellisesti ja alempia kerroksia kaivetaan lapioin. Kuvattu idästä.
- DG139:2 Vanhan navetan vieressä kasvoi muutama tumma tulikukka.
- DG139:3 Maisemaa tumman tulikukan kasvupaikalta itään.
- DG139:4 Tutkimusaluetta kuvattuna lounaasta.
- DG139:5 Tutkimusaluetta kuvattuna pohjoisesta.

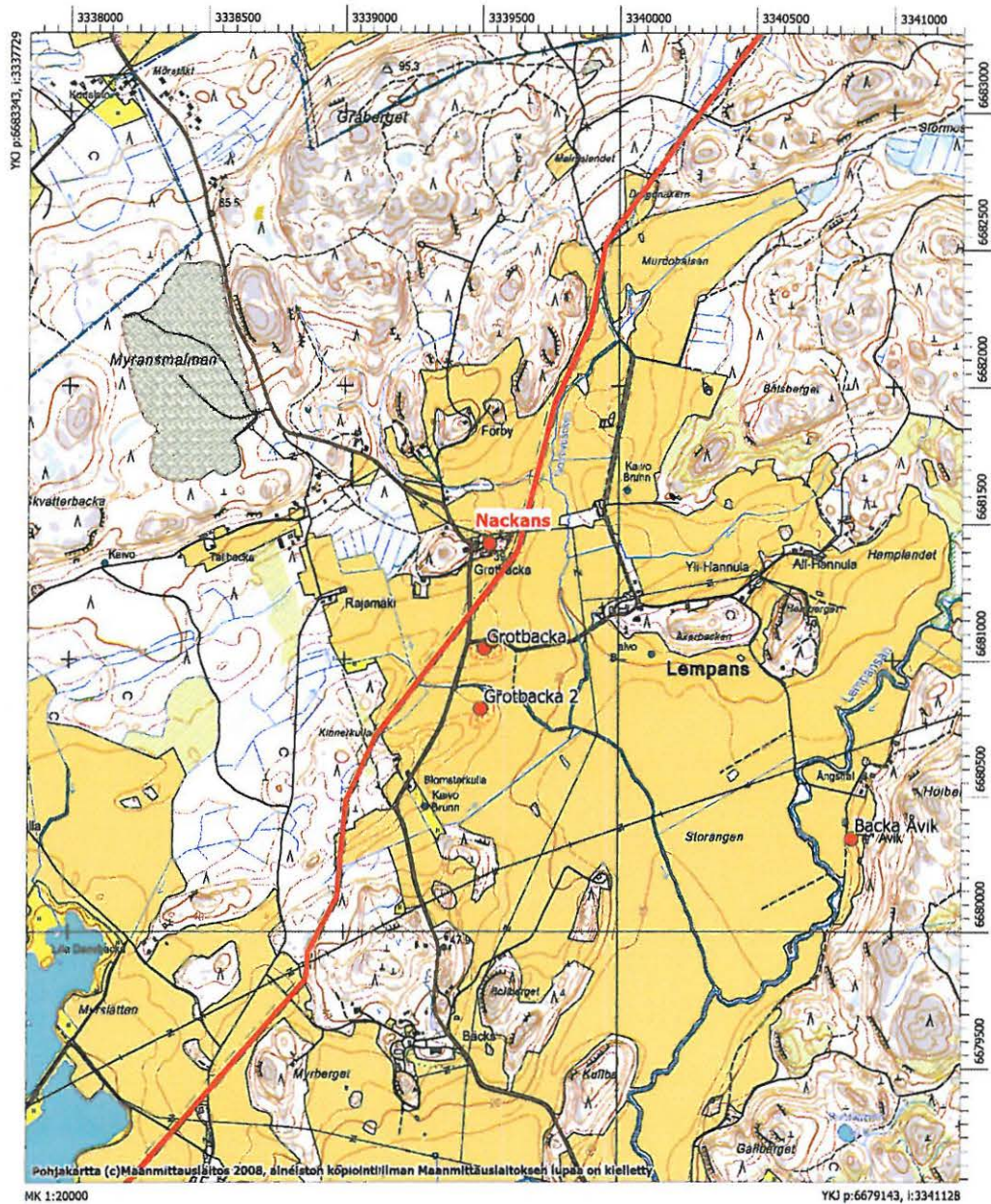
Mustavalkonegatiivit

- F145530:1 Siuntio Nackans. Tutkimusaluetta kuvattuna pohjoisesta.
- F145530:2 Siuntio Nackans. Tutkimusaluetta kuvattuna pohjoisesta.

Peruskarttaote (203203 Virkkala), mk 1:20000

Siuntio Nackans
Historiallisen ajan kylätontti
Kaasuputkilinja merkitty punaisella viivalla

HUOM! Muinaisjäännösalue rajattu uudelleen vuoden 2008 tutkimusten perusteella





Tutkimusaluetta kuvattuna lounaasta (DG139:4)



Tutkimusaluetta kuvattuna pohjoisesta. (DG139:5).



Peltomultakerrosta poistetaan koneellisesti ja alempia kerroksia kaivetaan lapioin. Kuvattu idästä. (DG139:1).



Maisemaa tumman tulikukan kasvupaikalta itään. (DG139:3)



Vanhan navetan vieressä kasvoi muutama tumma tulikukka. (DG139:2).

Siuntio Nackans Vesa Laulumaa 2008


Yleiskartta 1:1000
Piirt. & digit. Piritta Häkälä




 50 m

 metsän raja

 kokuoppa

 korkeuskäyrä, arvio

 maakaasuputken keskilinja

 toiminta-alueen reuna

 koneellisesti avattu tutkimusalue

 / lapioin tarkemmin tutkitut alueet

